Foro Territorio Rural Resiliente

SANTIAGO DE COMPOSTELA 28/05/26

ORGANIZA

Fundación Juana de Vega

USC LABORATE
LABORATORIO DO TERRITORIO

COLABORA

FUNDACIÓN ROBERTO RIVAS

COLEXIO PROFESIONAL DE XORNALISTAS DE GALICIA

Fundación RIA
Rede de Innovación Arousa

Antecedentes

Obxectivo do Foro

Contribuir a un territorio rural máis activo, resiliente aos lumes e preparado para afronta-los retos demográficos, climáticos, ambientais, e económicos, **a través da mellora da ordenación e a xestión territorial**.

Axenda

10.20-10.50 **Presentación** de participantes

10.50-11.20 Presentación do **documento de partida e** respostas ao **cuestionario**

11.20-11.40 Café

11.40-12.30 T**emas** clave: priorización

12.30-13.40 T**emas** clave: en detalle

13.40-14.00 Próximos pasos e peche

Mesas de traballo

Por que?

Actividade previa preparatoria do evento do Foro

Para que?

- Fomentar a reflexión colectiva e pre-consensuar nunha masa crítica as conclusións, futuras liñas de traballo e accións concretas
- Participación de actores chave para cohesionar o ecosistema e aumentar o impacto a medio prazo

Foro Territorio Rural Resiliente
SANTIAGO DE COMPOSTELA 28/05/26

Mesas de traballo

Quen?
Arredor de 15-20 persoas expertas e representantes de diferentes sectores profesionais e organizativos vinculados ao rural galego

Como?
Informe preliminar - Dúas xuntanzas - Elaboración de conclusións e propostas de acción para presentar no Foro – E despois?

Cando?
1ª xuntanza 17/3/2026
2ª xuntanza: a finais de Abril – primeiros de Maio
28 de Maio – Evento do Foro

Foro Territorio Rural Resiliente
SANTIAGO DE COMPOSTELA 28/05/26

Mesas de traballo

Mesa “***Visión estratéxica do territorio rural***”

Mesa “***Ordenación de usos e instrumentos de planificación rura***l”

Mesa “***Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal***”

Mesa “***Gobernanza e cooperación público-privada para a ordenación territorial***”

Mesa “***Persoas, poboación e actividades no rural***”

Mesa “***Comunicación e concienciación social***”

Foro Territorio Rural Resiliente

SANTIAGO DE COMPOSTELA 28/05/26

Mesa: Mobilización e xestión activa do espazo agroforestal

Foro Territorio Rural Resiliente

Lugo| 17/03/2026

Documento de partida

Introdución e Obxectivos da Mesa

- Reflexionar sobre as vías para acadar a mobilización e xestión activa das terras no eido agrogandeiro e forestal
  - situación actual,
  - os enfoques e ferramentas dispoñibles,
  - as súas principais eivas e,
  - especialmente, os camiños para melloralos

Territorio activo e resiliente

Axenda

10.20-10.50 **Presentación** de participantes

10.50-11.20 Presentación do **documento de partida e** respostas ao **cuestionario**

11.20-11.40 Café

11.40-12.30 T**emas** clave: priorización

12.30-13.40 T**emas** clave: en detalle

13.40-14.00 Próximos pasos e peche

O pregunta de partida nesta mesa

¿**Como mobilizar e activar a xestión activa das terras**, cun **foco** particular nas **actividades agrogandeiras**, o seu **equilibrio** coa **silvicultura** sostible, e a **recuperación da SAU** naqueles lugares onde a súa regresión ten sido máis acusada e cun impacto máis negativo?

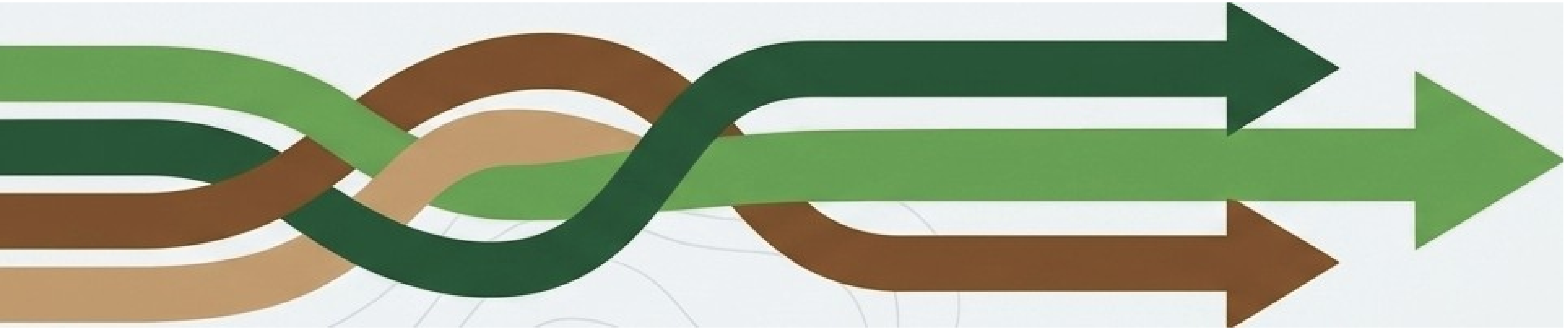

Medio século de transformación territorial

2005-2017: A Transición Invertida

As plantacións forestais (+37,8%) superan aos campos de cultivo (millo) e zonas abandonadas.

1985-2005: Entrada na CE

Urbanización, forestación e abandono. Aceleración do cambio territorial.

Anos 60: O Rural Tradicional

Policultivo de subsistencia. Alta densidade de poboación. O minifundio era un modelo funcional en equilibrio coa sociedade.

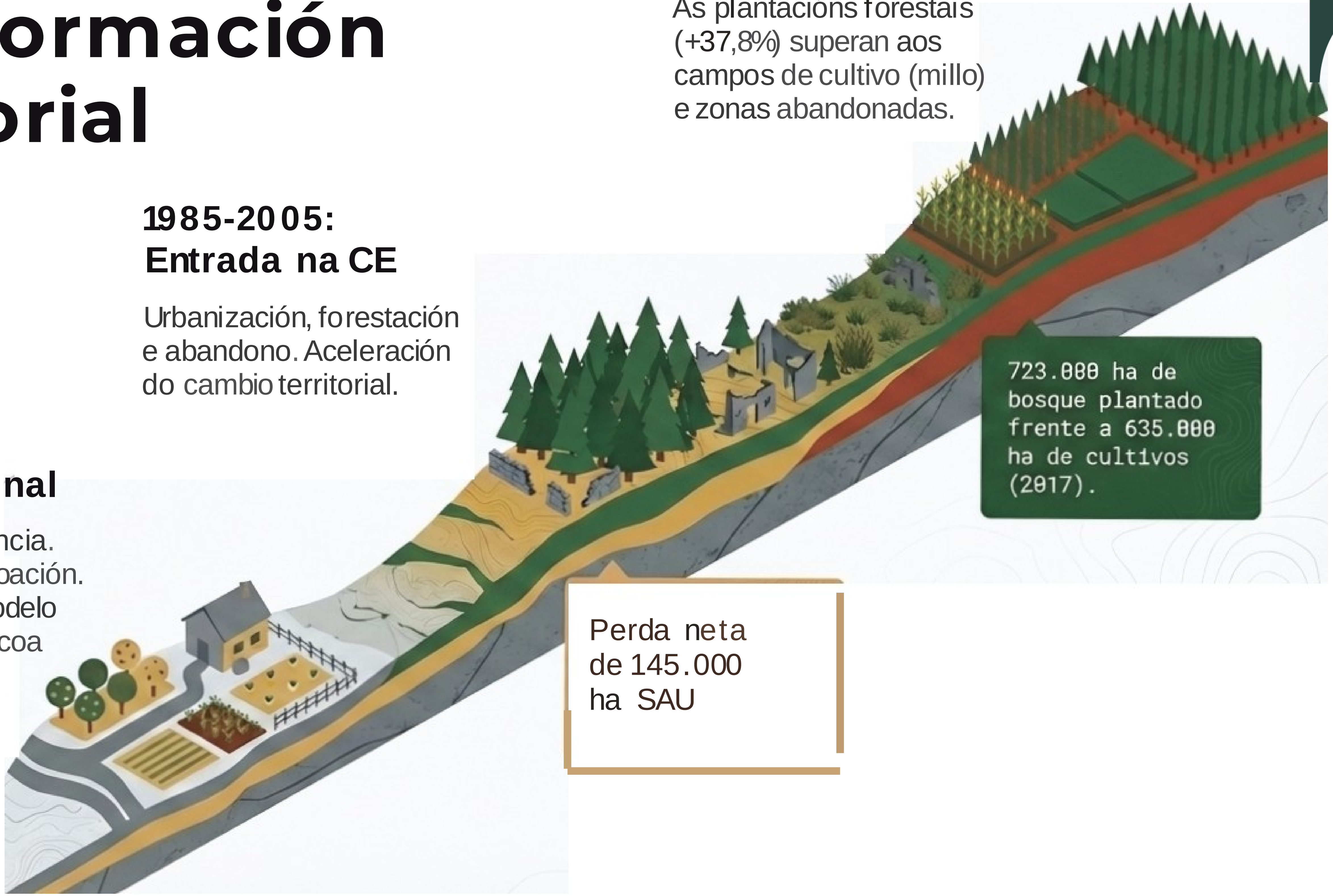

Evolución diverxente: Galicia polarizada en catro realidades

A evolución das últimas cinco décadas deu lugar a unha especialización espacial profunda, xirando en torno a graos moi distintos de xestión activa do territorio e de riscos ambientais.

Territorio Periurbano

Territorio Agrogandeiro

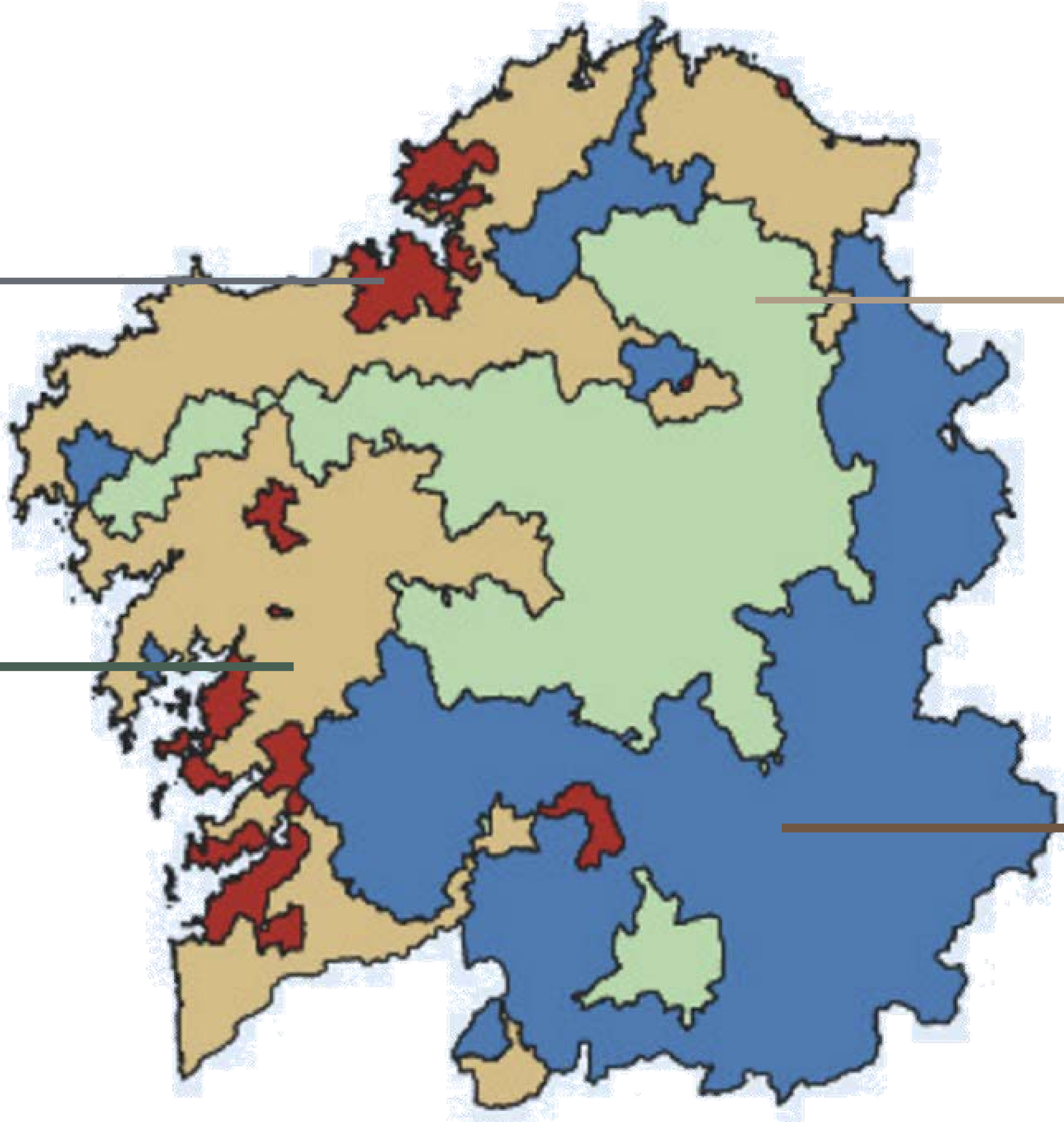

Territorio Litoral - Baixa Altitude

Territorio Montaña - Interior

PROPIEDADE: Inmoble

USO: Transición e polarización rápidas

Marcharon os agricultores, pero manténense as persoas propietarias. O desfase orixinado entre o nivel de uso e o nivel de propiedade é unha das raíces do reto territorial galego.

A magnitude xeométrica do minifundio galego

2,7 Millóns

de habitantes

1,7 Millóns

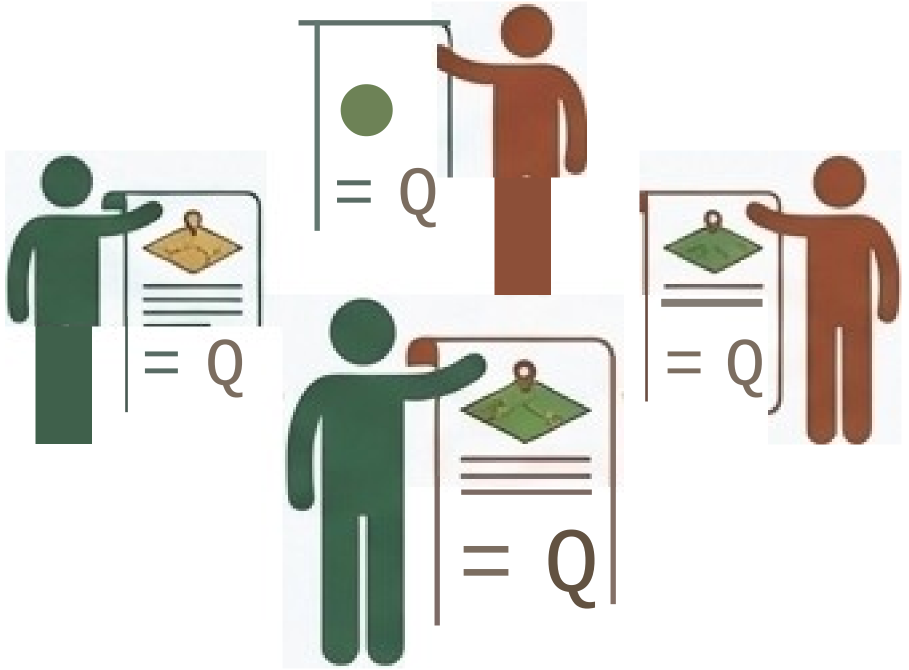

de persoas propietarias
de terras rústicas.

11 Millóns

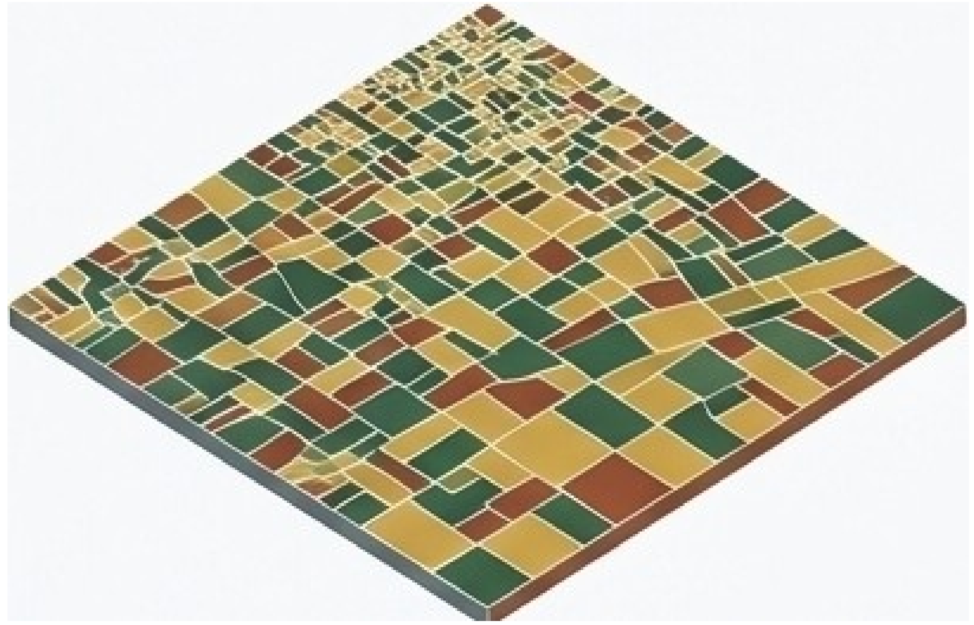

de predios (parcelas).

Unha media de pouco máis de 2 hectáreas por propietario, cunha desconexión crecente:
a maioría son propietarios absentistas que residen lonxe das súas fincas.

Dualidade na propiedade privada

Propiedade Individual

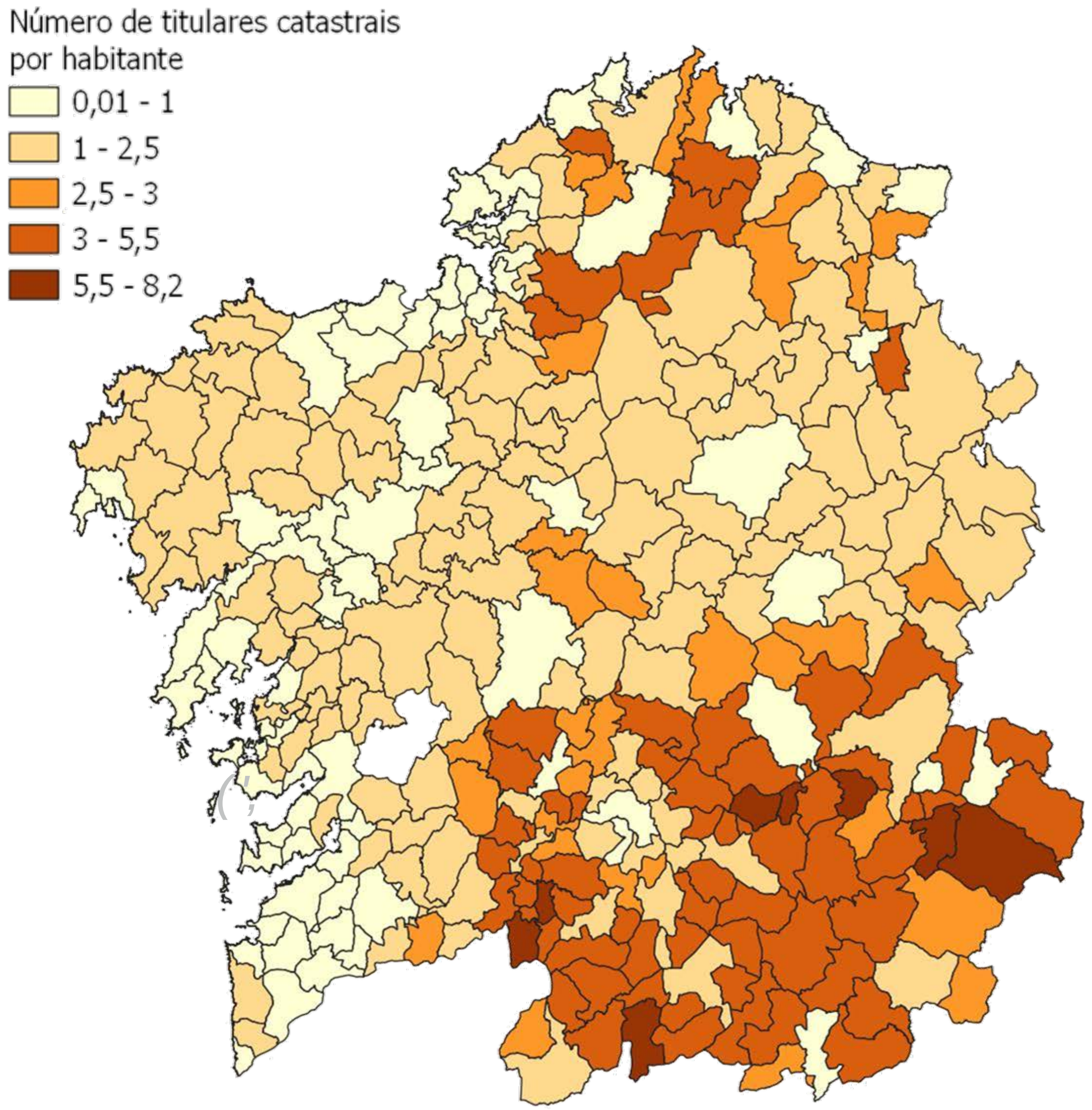

Rixidez para a adaptación tecnolóxica e de mercado

Xestión condicionada polo absentismo.

Propiedade Colectiva

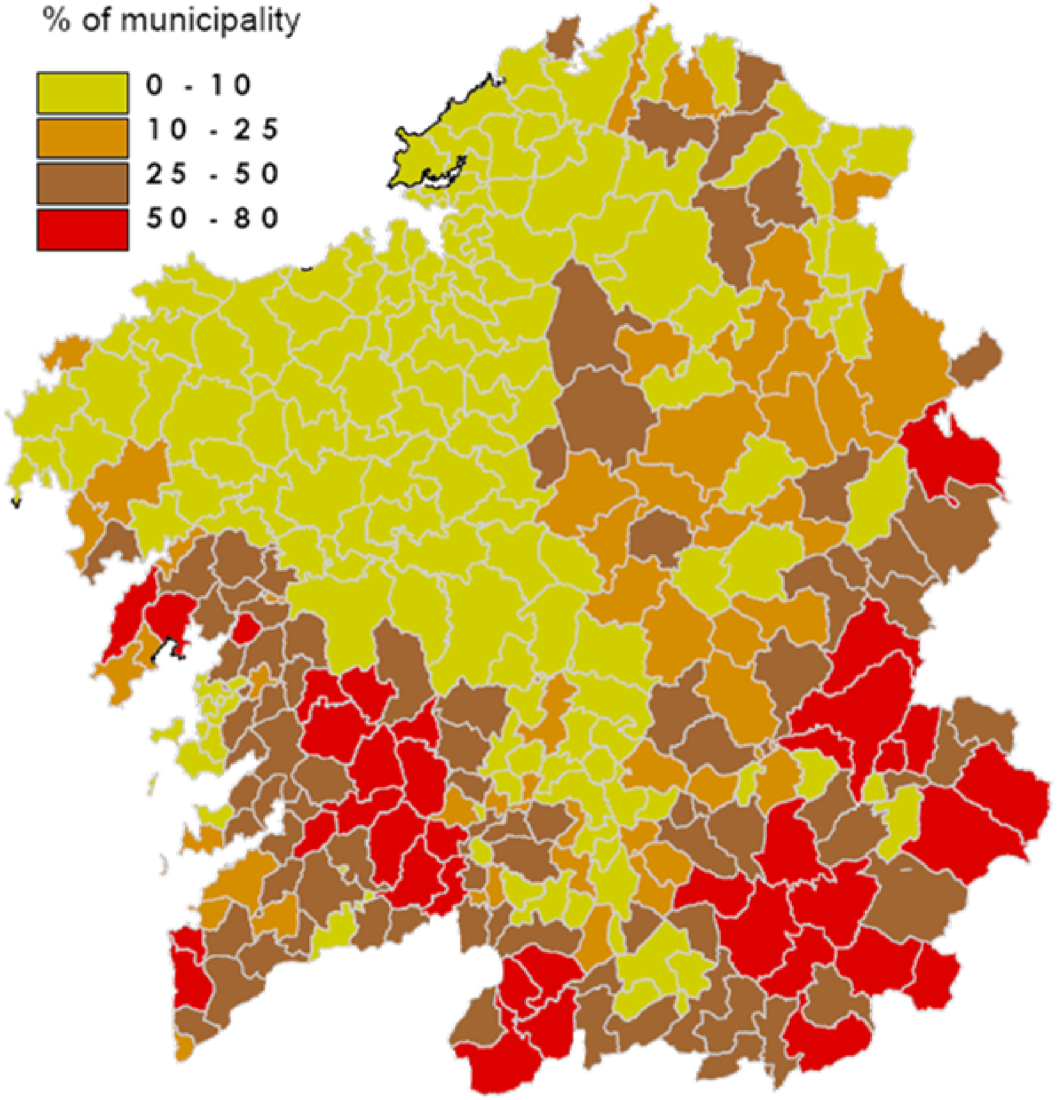

662.000 ha nuns 3.400 MVMC. 200 ha por unidade

Ameaza: Un 40% non están ao día nas súas prácticas de xestión

O baleiro administrativo: cando a terra desaparece do mapa legal

As deficiencias na información sobre a propiedade, sobre todo en áreas de abandono, paralizan as iniciativas de nova xestión. Está a esvaecer a propiedade?

O movemento silandeiro: crecemento da compra-venta e o auxe do arrendamento

Mercado de Compravenda Rústico

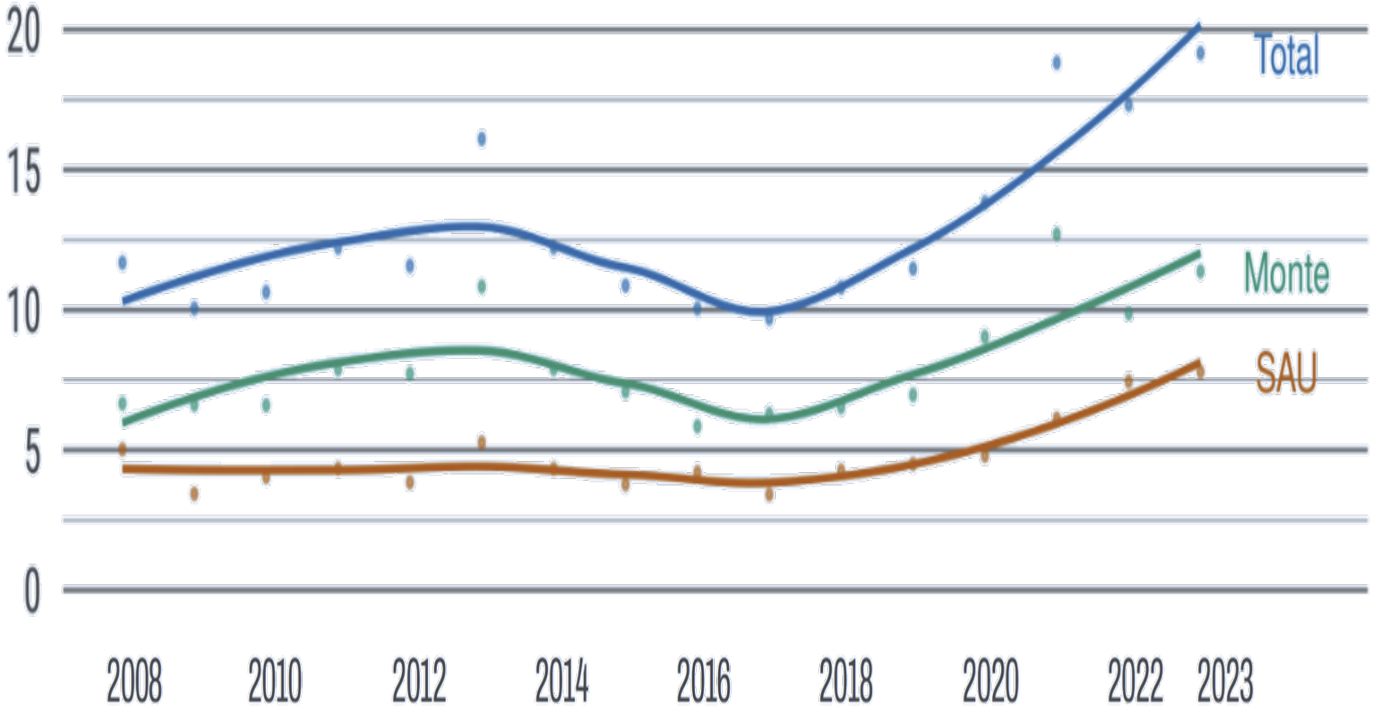

O bienio 2022-2023 marcou un máximo histórico desde 2008, superando as 130.000 transaccións e as 36.000 hectáreas.

Arrendamento

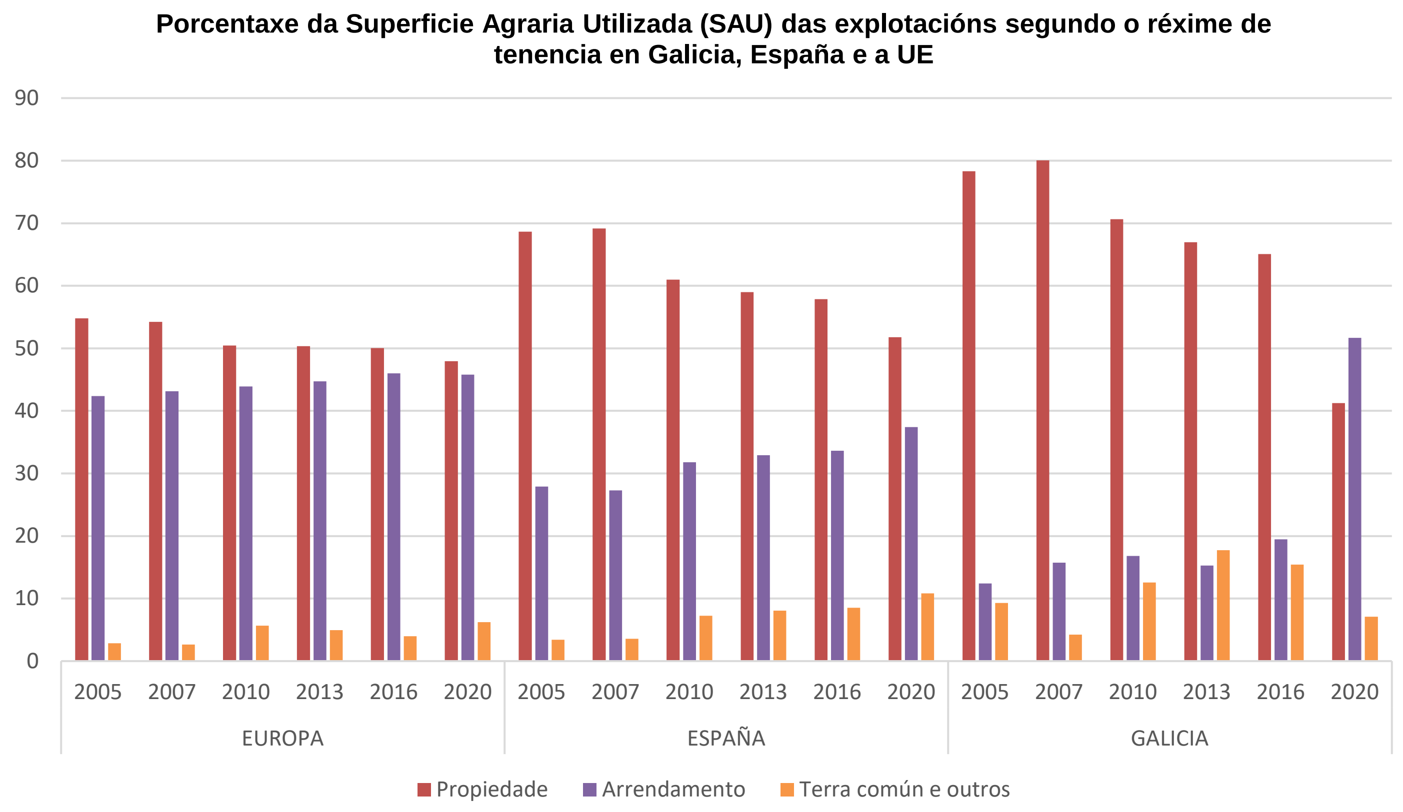

De figura marxinal a motor de reestruturación. O aluguer supera xa o 50% das superficies das explotacións (e o 70% nas granxas de máis de 20 ha).

Evolución da acción pública: Da reorganización física á mobilización de usos

PASADO: Concentración/Re-estruturación parcelaria

TRANSICIÓN: Banco de Terras e SOFOR

PRESENTE/FUTURO: Lei de Recuperación 11/2021

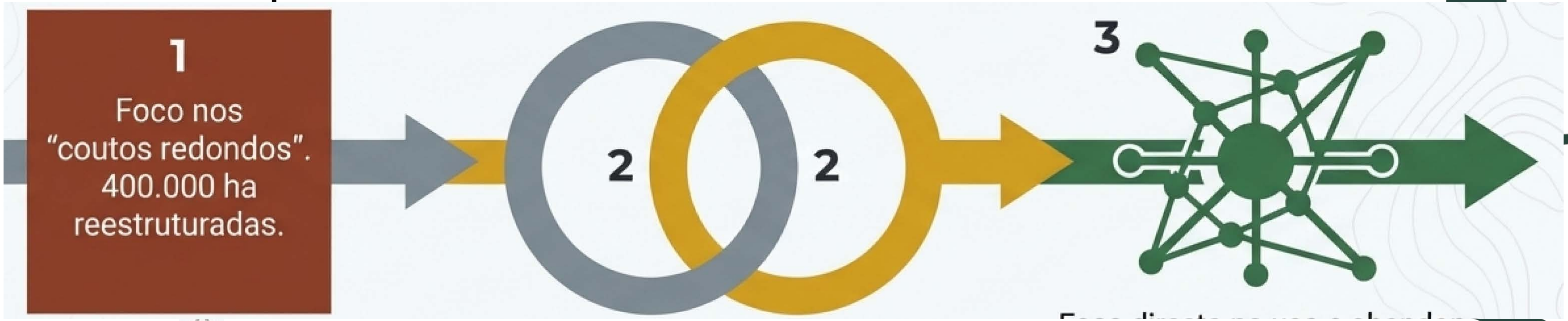

Deficiencia: Moi lento e custoso (>3.000 €/ha); non evitou o abandono.

Intento de facilitar a **mobilidade de uso** e promover a xestión forestal conxunta sen alterar a propiedade orixinal.

Foco directo no uso e abandono.
Ferramentas proactivas:
- Polígonos agroforestais
- Aldeas Modelo
- Investigación da titularidade de predios sen dono e mobilización do BTG

RETOS

Reto 1: O cantil demográfico e os límites das sucesión familiar e territorial

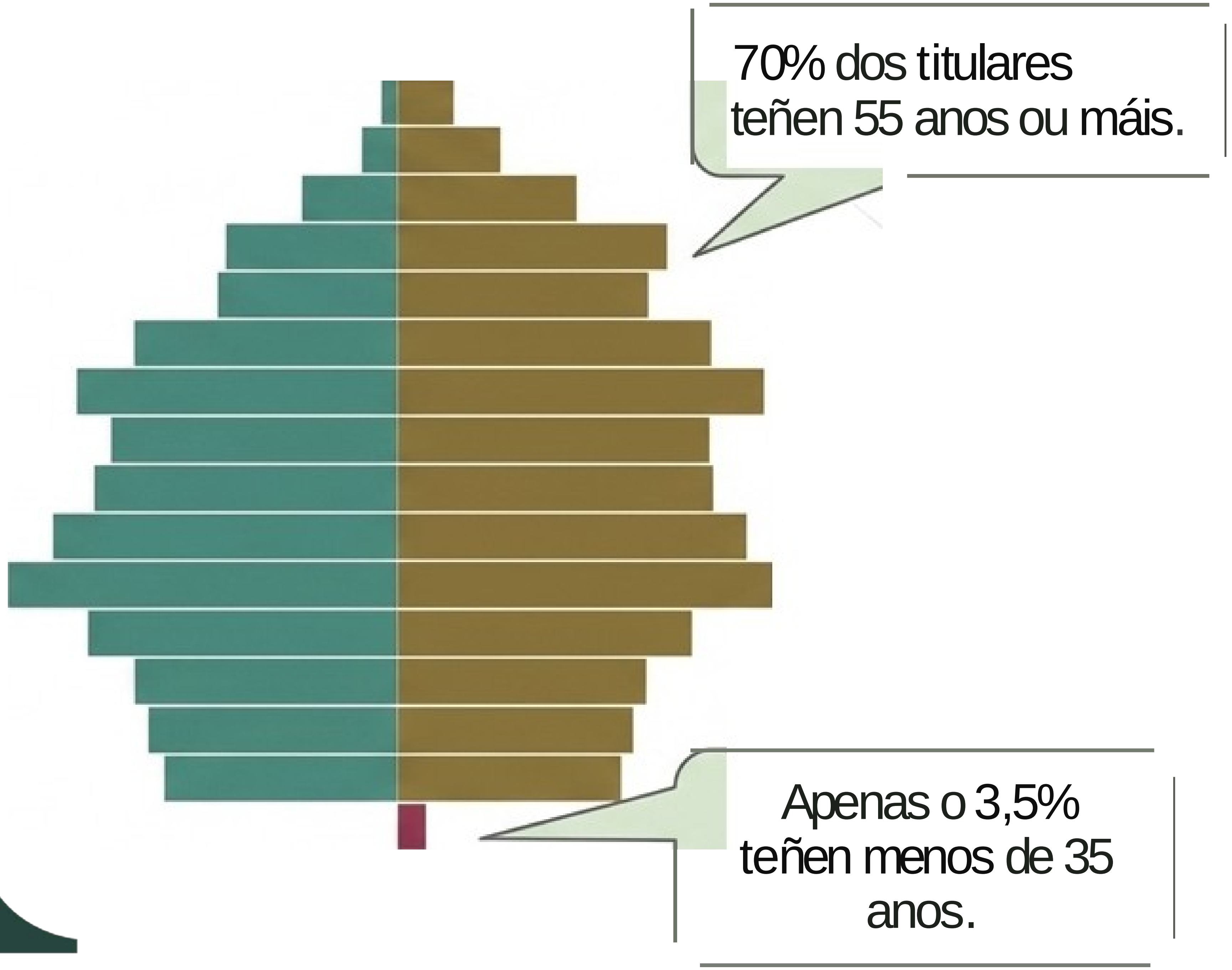

230.000 hectáreas están xestionadas hoxe por persoas próximas á xubilación.

O modelo tradicional de relevo familiar é insuficiente.

Atraer a 'novas entrantes' require conseguir terra, integración, formación e apoio técnico.

Reto 2: O ciclo do abandono e os incendios territoriais

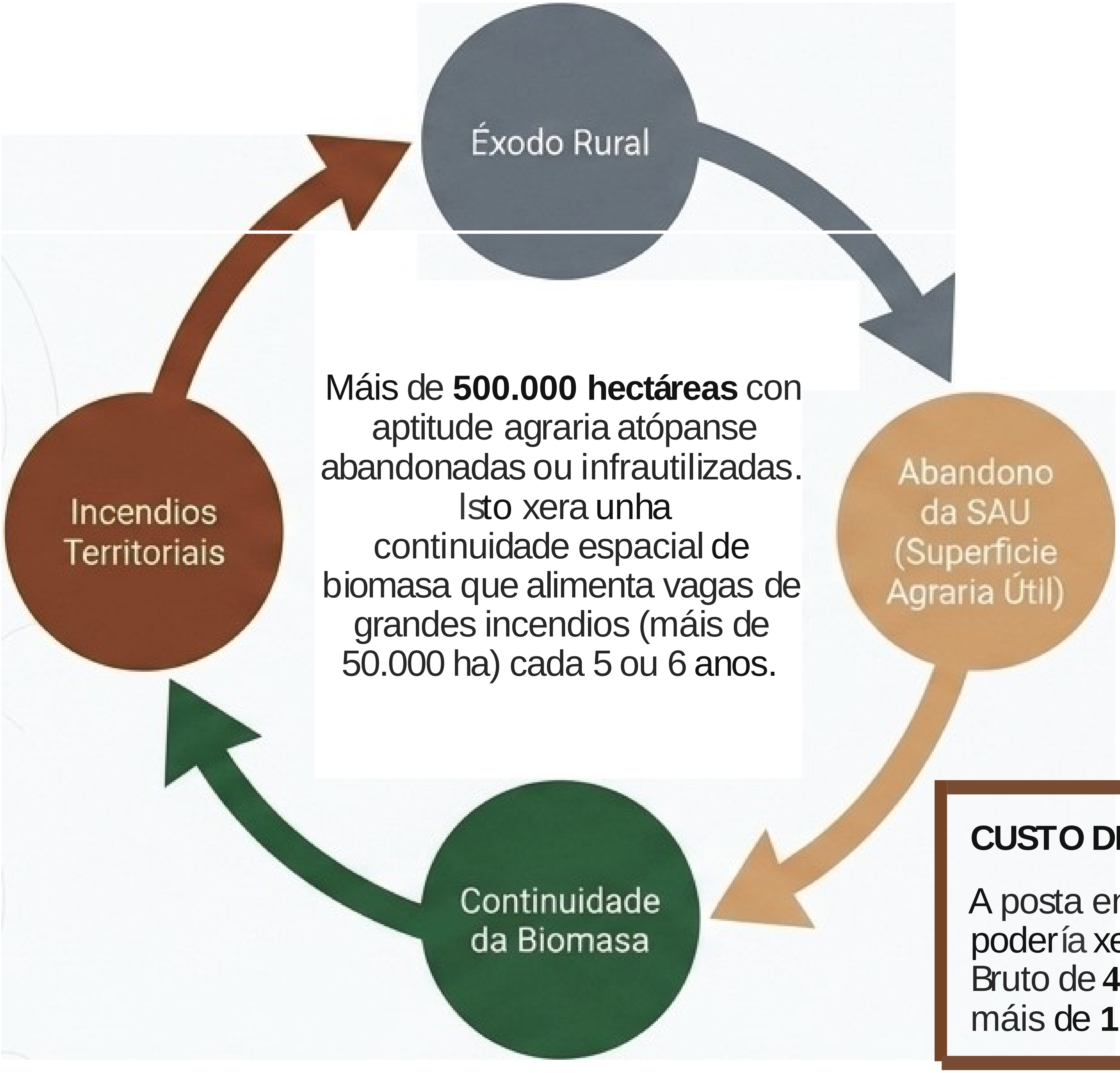

Máis de **500.000 hectáreas** con aptitude agraria atópanse abandonadas ou infrautilizadas. Isto xera unha continuidade espacial de biomasa que alimenta vagas de grandes incendios (máis de 50.000 ha) cada 5 ou 6 anos.

CUSTO DE OPORTUNIDADE:

A posta en valor destas terras podería xerar un Valor Engadido Bruto de **480 millóns de** € e crear máis de **15.000 empregos.**

NotebookLM

Reto 3: A paradoxo do modelo agroalimentario

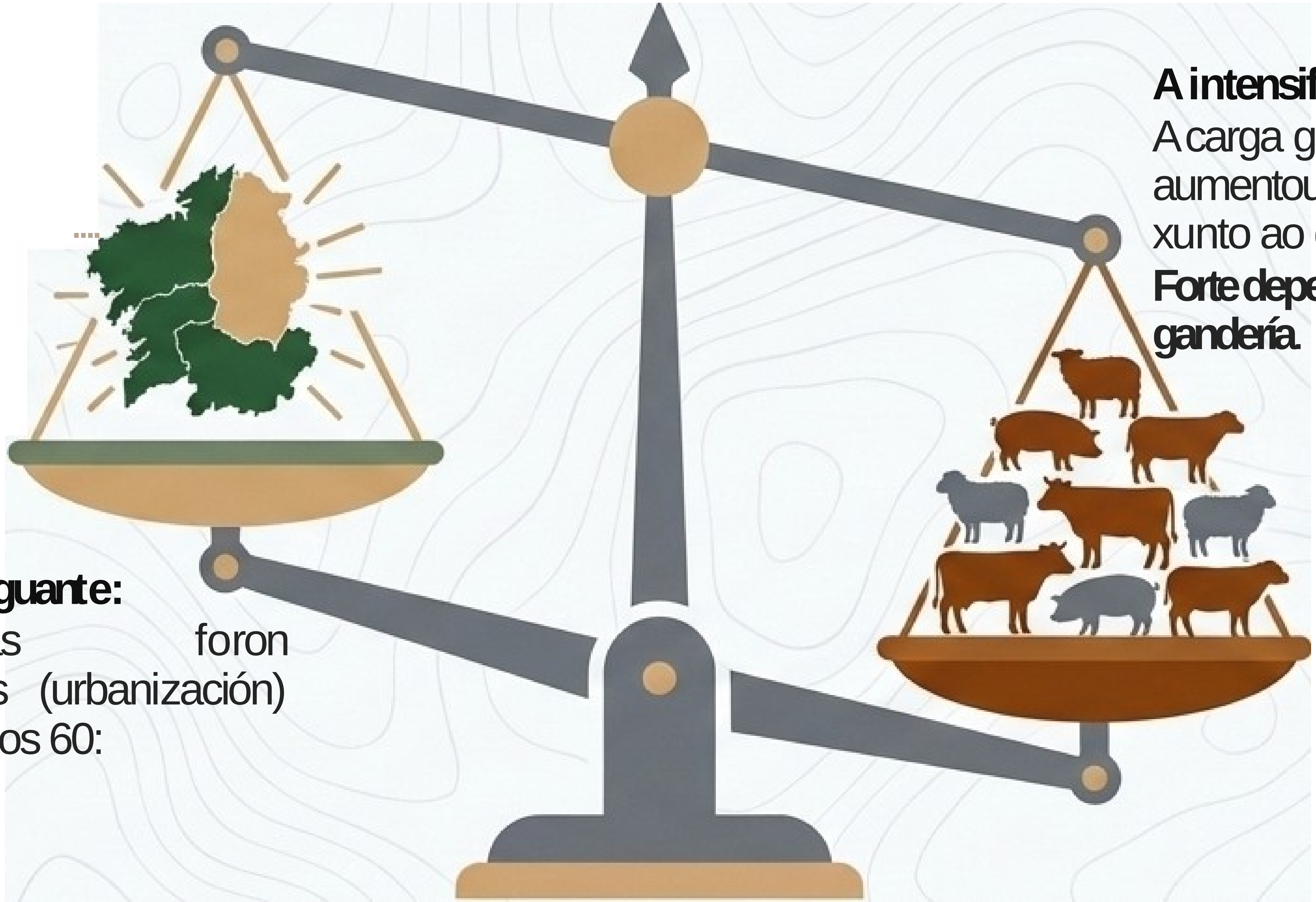

A intensificación illada:
A carga gandeira global aumentou un 16% (2009-2020), xunto ao descenso da SAU
Forte dependencia exterior da gandería.

A base territorial minguante:
Terras aptas foron abandonadas, seladas (urbanización) ou forestadas. Dende os 60:
- 90.000 ha cultivo
- 650.000 ha pastos

Precisaríanse arredor de **1 millón de hectáreas de SAU** para satisfacer o consumo alimentario actual da propia poboación galega.

Reto 4. Polarización territorial

Territorio Periurbano

Estrutura
Máxima fragmentación (0,14 ha/parcela).

Mercado
Prezos altísimos (4,5 €/m2) provocan parálise na mobilidade (0,5%).

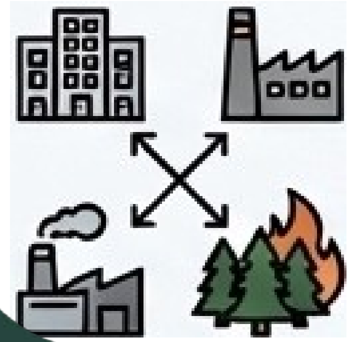

Reto Principal
Competencia residencial/industrial e xestión do grave risco na interface urbano-forestal.

Territorio Litoral - Baixa altitude

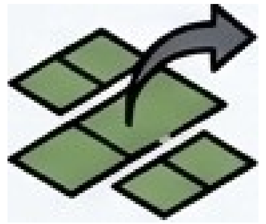

Estrutura
6% de propiedade colectiva (MVMC). Mobilidade intermedia.

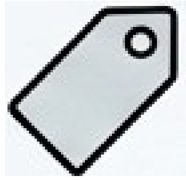

Mercado
Prezos estables (1,2 €/m2).

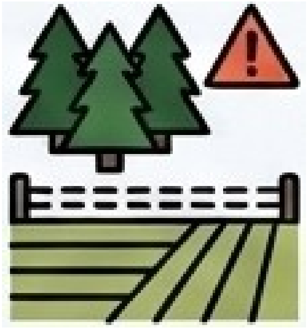

Reto Principal
Presión forestal (>50% piñeiro/eucalipto).
Necesidade de recuperar SAU como cortalumes agrícolas e re-equilibrio da produción alimentaria.

Reto 4. Polarización territorial

Territorio Agroganadero

Estructura

O núcleo agrario. Mellores dimensións relativas (2,5 ha/propietario).

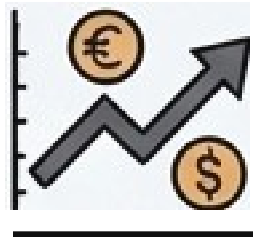

Mercado

Mobilidade e dinamismo.

Prezos á alza.

Arrendamento mecanismo principal

Reto Principal

Asegurar o relevo xeracional mentres grandes explotacións consolidadas compiten pola terra dispoñible, bloqueando diversificación.

Territorio Montaña - Interior

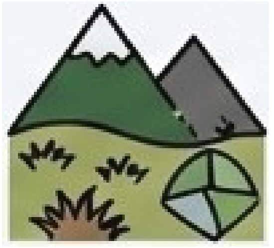

Estructura

Dominio da matogueira e do MVMC (35% da superficie).

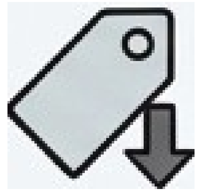

Mercado

Menor prezo (0,59 €/m2) e escasa demanda.

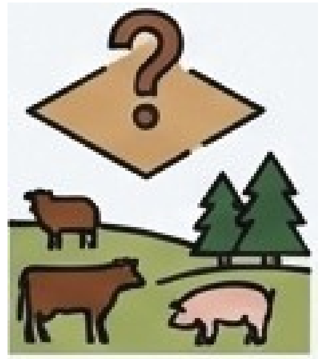

Reto Principal

Desbloquear propiedade sen dono coñecido.

Combater o abandono impulsando sistemas silvopastorais e atraendo novos entrantes.

NotebookLM

Cuestionario

Que está [razoablemente] ben recollido?

Que falta ou debería estar máis detallado?

Que aspectos son máis controvertidos?

A explicación da **evolución do sistema agrario**, desde o rural tradicional de policultivo ata o modelo produtivo actual.

A diferenciación territorial de Galicia, organizada en tipos de territorios con dinámicas distintas.

A **análise das estruturas de propiedade**, e o papel que teñen na organización do territorio e na mobilidade da terra.

A descrición da **fragmentación da propiedade** e o seu impacto na dinámica territorial e na posta en produción das terras. O problema do crecente descoñecemento da propiedade.

O **desaxuste entre número de agricultores e número de propietarios**, e a rixidez asociada

O **cambio de paradigma cara ao arrendamento** como principal mecanismo de reestruturación das explotacións agrarias.

A análise do **elevado volume de terra agraria abandonada** e das súas consecuencias económicas, paisaxísticas e en termos de risco de incendios.

Referencia ao **reto do** relevo xeracional no sector

As paradoxas do modelo agrário, alimentario e territorial

A análise da **competencia entre usos agrarios e forestais**, especialmente pola expansión de especies de crecemento rápido.

Sobre **as dificultades de delimitación e xestión dos MVMC**, un elemento moi relevante en determinadas zonas

Da **fiscalidade do solo e do papel dos incentivos ou do reparto dos fondos públicos (por exemplo, subvencións da PAC)** na activavión da xestión e orientación dos usos da terra.

D**o atractivo e os apoios** existentes para **novos entrantes no sector**, da **dimensión formativa**, de dinamización a nível local, das condicións de traballo, calidade de vida, e em particular para as mulleres.

Sobre **os recursos, a gobernanza e a capacidade real de implementación das políticas,** en particular dos previstos na Lei de Recuperación da Terra Agraria e aqueles para actuar en situacións de titularidade complexa da terra (como propiedade descoñecida)

A influencia dos diferentes modelos produtivos e das cadeas de valor a nivel de rendibilidade das actividades agrarias, o seu atractivo para á xente moza, as condicións laborais, e os beneficios reais para o territorio (por exemplo, gandería intensiva vs. Extensiva)

Ampliar o enfoque cara **outras políticas públicas que condicionan o rural**, como servizos básicos, políticas europeas ou condicións de vida no territorio.

O papel dos instrumentos urbanísticos e a expansión dos núcleos rurais e do solo urbano na mobilización da terra.

Suxírese incorporar **exemplos concretos de actuacións ou modelos de xestión territorial**, tanto dentro como fóra de Galicia, que permitan extraer aprendizaxes e replicar boas prácticas. Tamén, indagar aprendizaxes doutros sectores económicos e identificar focos de dinamismo territorial.

viabilidade de canalizar terras privadas abandonadas ou con titularidade difusa (descoñecidos, herdanzas sem resolver...) cara a novas incorporacións

a coherencia entre o discurso sobre a remuda xeracional e a orientación real das axudas públicas, que adoitan concentranse en explotacións consolidadas e sectores maduros. Onde hai que apoiar?

diferenza entre abandono do uso agrario e abandono da propiedade. Implicacións xurídicas e territoriais

o significado do aumento recente das compravendas e da mobilidade da terra (impulsado por determinados sectores), que pode responder tanto a procesos de reorganización agraria como a concentración ou expectativas especulativas.

a capacidade institucional e a vontade real das administracións para aplicar a abondosa normativa e facela cumprir.

tensión entre **o modelo tradicional de concentración parcelaria** e a necesidade de novos enfoques que integren dimensión forestal, paisaxística e territorial. Re-estruturación parcelaria onde, para que e de que xeito?

situación actual dos MVMC, entre o seu potencial para a xestión profesionalizada e as dificultades institucionais ou organizativas que limitan o seu desenvolvemento. Intervención pública cando e para que?

necesidade de promover modelos de **silvicultura activa**, especialmente en territorios de litoral e baixa altitude.

o papel das estruturas de investigación agraria na activación da xestión

a competencia entre usos agrarios e forestais,

ORGANIZA

Fundación Juana de Vega

USC LABORATE
LABORATORIO DO TERRITORIO

Foro Territorio Rural Resiliente

SANTIAGO DE COMPOSTELA 28/05/26

COLABORA

FUNDACIÓN ROBERTO RIVAS

COLEXIO PROFESIONAL DE XORNALISTAS DE GALICIA

Fundación RIA
Rede de Innovación Arousa

Axenda

10.20-10.50 **Presentación** de participantes

10.50-11.20 Presentación do **documento de partida e** respostas ao **cuestionario**

11.20-11.50 Café

11.40-12.30 T**emas** clave: priorización

12.30-13.40 T**emas** clave: en detalle

13.40-14.00 Próximos pasos e peche

Axenda

10.20-10.50 **Presentación** de participantes

10.50-11.20 Presentación do **documento de partida e** respostas ao **cuestionario**

11.20-11.50 Café

11.50-12.30 Temas clave: priorización

12.30-13.40 Temas clave: en detalle

13.40-14.00 Próximos pasos e peche

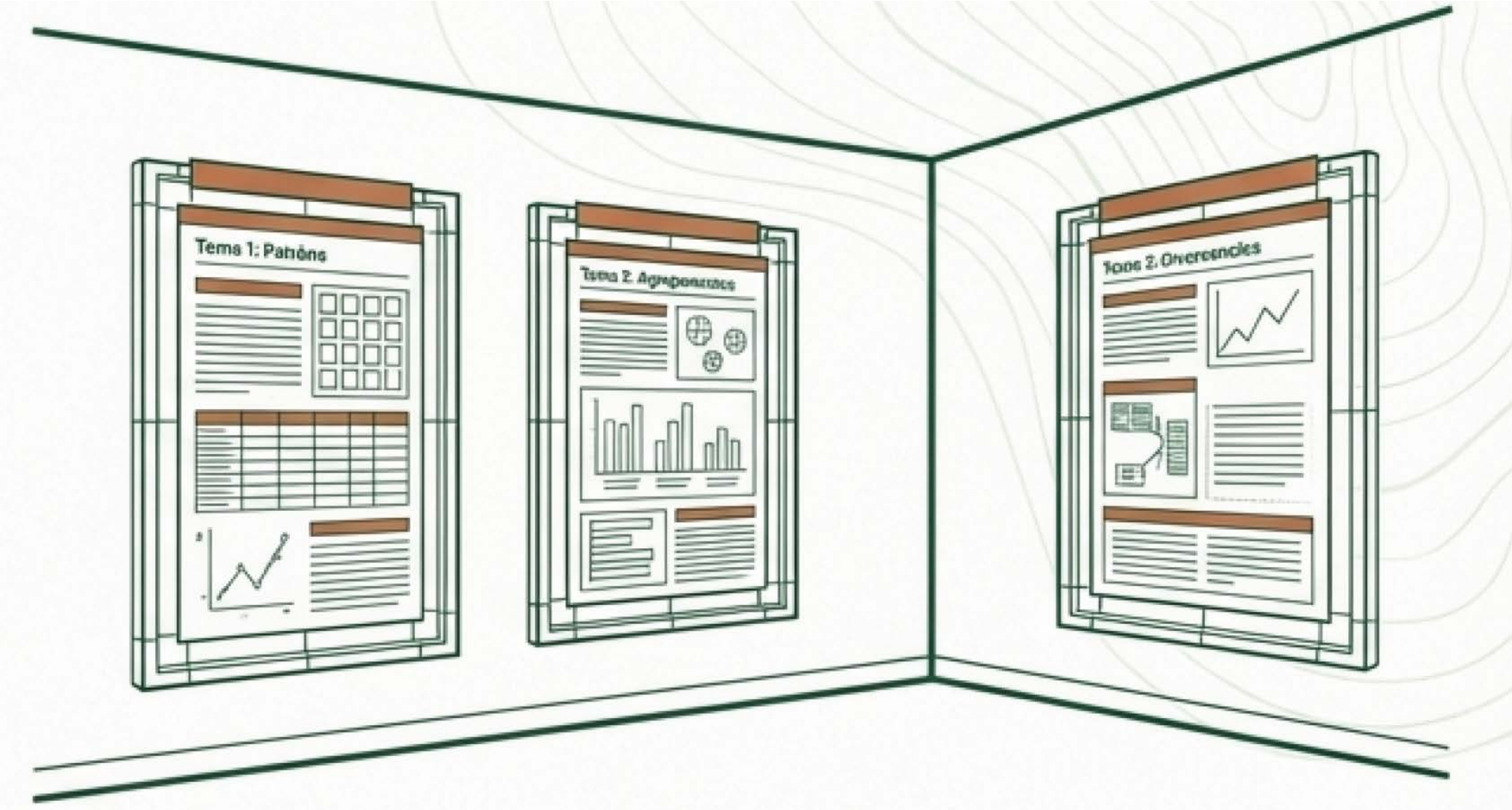

- Traballaremos cos patróns e agrupamentos identificados no cuestionario previo (coincidencias claras e diverxencias). As respostas literais partillaranse na acta.

- **Obxectivo:** Validar colectivamente a síntese. Non se trata de reabrir todo o debate base.

- **Disposición**: 3 bloques temáticos expostos en formato A0 nas paredes da sala.

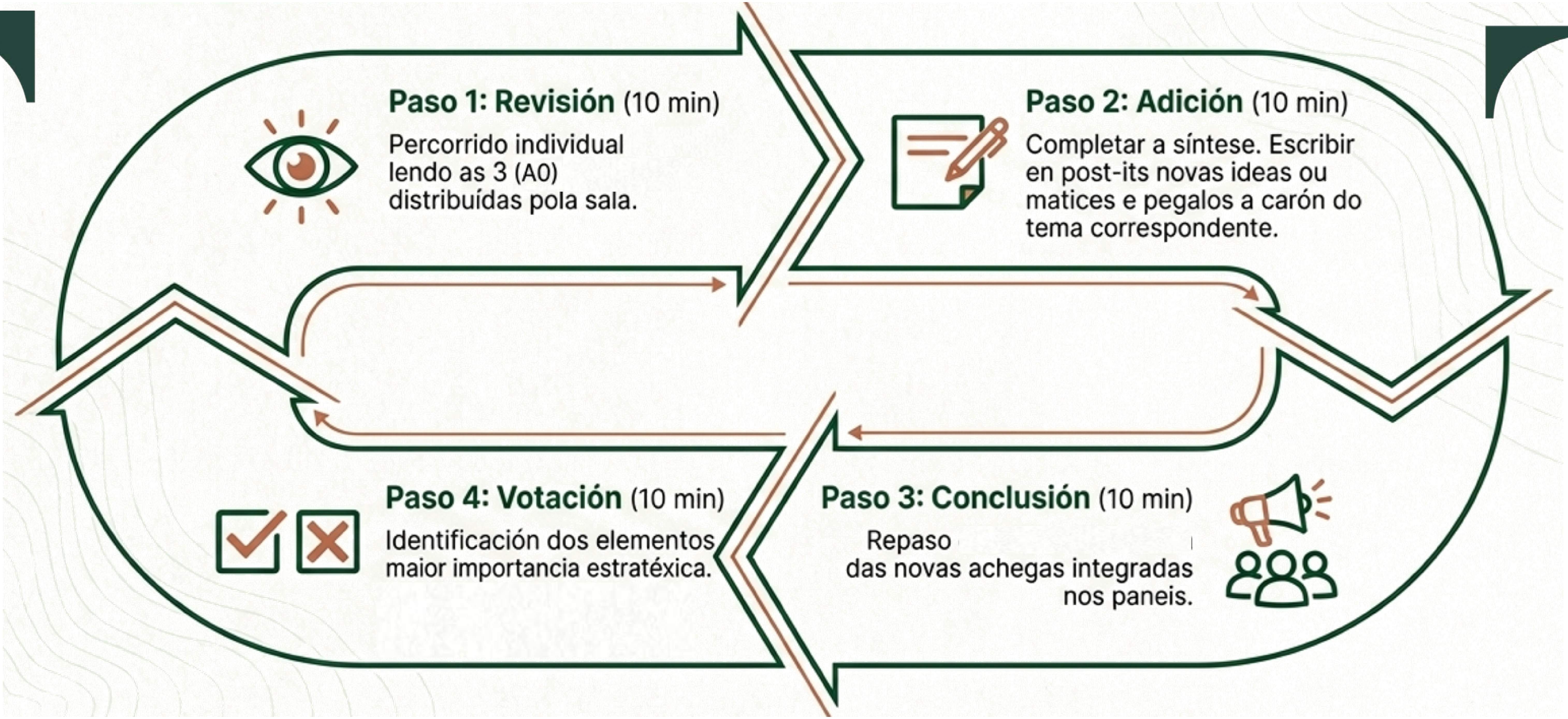

Resultado final do proceso: Selección dos 6 aspectos máis votados (2 por bloque) para a fase de 'World Café'.

Axenda

10.20-10.50 **Presentación** de participantes

10.50-11.20 Presentación do **documento de partida e** respostas ao **cuestionario**

11.20-11.50 Café

11.50-12.30 Temas clave: priorización

12.30-13.40 Temas clave: en detalle

13.40-14.00 Próximos pasos e peche

Rolda 1 - 25 min

Inmersión inicial. O grupo abre o tema e xera as primeiras estruturas e ideas.

Rolda 2 - 20 min

Construción cruzada. O novo grupo revisa o feito polo anterior e engade novas capas de profundidade. Tempo reducido, maior foco.

Rolda 3 - 15 min

Destilación. Última rotación para pechar acordos e perfilar a síntese final do tema.

Axenda

10.20–10.50 **Presentación** de participantes

10.50–11.20 Presentación do **documento de partida e** respostas ao **cuestionario**

11.20–11.50 Café

11.50–12.30 Temas clave: priorización

12.30–13.40 Temas clave: en detalle

13.40–14.00 Próximos pasos e peche

Foro Territorio Rural Resiliente

SANTIAGO DE COMPOSTELA 28/05/26

ORGANIZA

Fundación Juana de Vega

USC LABORATE
LABORATORIO DO TERRITORIO

COLABORA

FUNDACIÓN ROBERTO RIVAS

COLEXIO PROFESIONAL DE XORNALISTAS DE GALICIA

Fundación RIA
Rede de Innovación Arousa